СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯГОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 23. Джерзі Сиіі, Н. Дж., пятниця 29-го січня,

VOL. XLV. No. 23. Jersey City, N. J., Friday, January 29, 1937. THREE CENTS

МІЛІОНИ БЕЗДОМНИХ ЛЮДЕЙ -- НАСЛІДОК ПОВЕНЕВОЇ КАТАСТРОФИ

Вода в ріці Огайо, що спричинила небувалу в історії Америки повінь, зачинає уступати. Та до залитих водою домів не буде можна доступити скорше як за яких 7 днів. І тоді доперва буде можна зачати обраховувати, скільки є жертв у людях, бо це певне, що багато людей загинуло по домах, з яких не могли вирятуватися. Та це, що вода в ріці Огайо зачинає спадати, ще не є запорукою, що повінь минула. Друга велика катастрофа може наступити в долині ріки Місісіпі, до якої вливається ріка Огайо.

Величезна паніка.

Сотки тисяч людей, що живуть над берегами ріки Місісіпі, від міста Кейро до Ню Орлієнс, де Місісіпі вливається до Мексиканського заливу, переняті жахом, бо військова влада проголосила евакуацію. Люди зачали громадно втікати. Тому всіми можливими способами зачато успокоювати населення, що покищо небезпеки ще нема, але військо приготовляє плян рятунку на випадок катастрофи, яка одначе не повинна прийти. Місто Кейро держиться по геройськи, хоч є найбільш загрожене як з боку ріки Огайо так і Місісіпі. Та населення вже тут привикле до повеней і знає краще, як себе в таких випадках тримати. Воно теж є хоронене новими гатами. Катастрофа повени в долині Місісіпі може наступити тоді, коли не видержать чотири великанські гати, що їх побудовано по 1927 році коштом одного біліона долярів.

Обчислення Червоного Хреста.

Червоний Хрест рахується вже тепер з тим, що є понад 900,000 осіб, що не мають хати, одежі, ні поживи. Матеріяльна шкода н. дасться взагалі ніяк обчислити. Рахувати її можна вже тепер приблизно на яких 400,000,000 долярів. Теперішне головне рятункове завдання полягає на тім, щоб дати бездомним притулок, їжу і лікарську опіку. Найбільше лякаються вибуху епідемій, а то через брак води. Зо страху перед хворобами ховають сотки померлих, не стверджуючи навіть їх імени. Таке сталося наприклад в Луисвил. Інфлюенца поширюється. Гинуть теж люди на запалення легенів і від студени.

Як на війні.

Територія, залита водами, як і та, якій загрожує вилив ріки Місісіпі, є тепер під контролею армії. Вона виготовила плян евакуації. І вона пильнує головно порядку. Виглядає так, якби це було підчас війни.

Зараз зачнеться відбудова.

Як тільки уступлять води, зачне уряд велику допомогову акцію, щоб допомогти населенню обчистити міста й доми і зачати нормальне життя.

СПІР ЗА ТЕ, ЧИ УРЯД МАЄ ПОМАГАТИ НАСЕЛЕННЮ.

ВАШИНҐТОН. — Сенат ухвалив законопроект про позички на насіння, який дає до диспозиції уряду 50,000,000 долярів. Сенатори Ґлес, Кінґ і Бейлі були проти цеї ухвали, кажучи, що федеральний уряд, як це казав колись президент Клівленд, не має „допомагати населенню", а тільки населення урядові. Сенатор Робінсон і інші спротивилися цьому, кажучи, що колиб так розуміти конституцію, то тепер уряд не смів би помагати соткам тисяч нещасних жертв повени.

ЗА БІЛЬШІ ПОВНОВЛАСТИ В СПРАВІ СТРАЙКІВ.

ВАШИНҐТОН. — Секретарка праці Перкинс домагається від конґресу права накладати кари на тих, що відмовляються підчас страйків від кооперації з урядом у справі полагоди цих страйків.

СЛОН УЖИВАЄ НАСИЛЬСТВА СУПРОТИ СТРАЙКУЮЧИХ.

ДІТРОЙТ. — Закидують Алфредові Слонові мол., президентові Ґенеральної Моторової Корпорації, що він намагається шляхом насильств змусити робітників занехати „сидячий страйк". В леґіслятурі вносять резолюцію, в якій виказують, що Моторова Корпорація вживає „робітничих шпигунів" та переслідує юнійних робітників. Та буде поставлена резолюція і в обороні Слона, в якій буде говоритися, що нібито „робітнича меншість" не буде працювати „робітничій більшості".

ЗБИРАТИМУТЬ ГРОШІ ДЛЯ ЖИДІВ У ПОЛЬЩІ.

НЮ ЙОРК. — На нарадах представників жидівських жіночих орґанізацій було понад 2,500 жінок, які заявилися за те, щоби по цілій Америці розпочати негайно широко закроєну акцію допомоги жидам у Польщі. Рабін Вайс казав, що з Польщі хочуть викинути три міліони жидів. Це, казав він, є нарушенням версайського договору, який повинен Польщу зобовязувати.

НАСЕЛЕННЯ БРАЗИЛІЇ.

Згідно з обчисленням міністерства внутрішніх справ, населення Бразилії в 1935 р. виносило 47,784,874 душі. До найбільше заселених штатів належать: Мінас Жерайс 8,598,000; Сан Павльо 7,870,000 Баія 4,720,000; Ріо Гранде до Сул 3,570,000; Пернамбуко 3,400,000; Ріо де Жанейро 2,300,000; Парана й Санта Катаріна мають поверх 1,000,000 душ.

СКАРБИ ГРАФА ПОТОЦЬКОГО ЩЕЗЛИ.

Польська преса повідомляє: Не знати, що трапилося з необнятими заповітом гр. Потоцького скарбами в виді родинних клейнотів і золота в штабах та безчисленних банкнотів. Ці скарби, що їх покійний передержував у спальні в Геленові, щезли по його смерти разом з паперами, що показували дорогу до золотих штаб. Цією справою занялися державні власті. Слідство ведуть кілька прокураторів. Якщо віднайдуть ці скарби, перейдуть вони на власність фундації. Бо померлий записав фундації все, що було в Геленові.

НЕРОЗУМНИЙ ЗАКЛАД.

Мешканець Варшави, 18-літній Ш. Мендель, заложився зі своїми товаришами, що споживе нараз літру спирту, порцію риб і цілу гуску. У дійсності випив літру алькоголю, зїв рибу, але гуски не міг їсти, бо втратив свідомість. Його перевезли в тяжкому стані до лічниці.

ЦІННА ПАМЯТКА З РИМСЬКОЇ ДОБИ.

У селі Терпилівці, збаразького повіту, натрапили недавно при будові хати на кістяковий гріб та глиняну посудину. Цікавою знахідкою зайнявся А. Будзан, студент Богословської Академії, та зберіг її в цілости для Музею цієї наукової установи. Показалося, що це був один із нечисленних у нас гробів, що їх залишили по собі германські готи після відвороту з Наддніпрянщини під кінець 4-го ст. Коло кістяка знайшлись аж шість цілих глиняних посудин, а з них найцінніша одна, зовсім чорна, імпортована в Україну з далеких римських провінцій, яка є сьогодні мабуть унікатом у цілій Галичині. Виходить, що наша земля криє в собі ще багато цінних памяток минувшини, які треба пильно збирати для українських музеїв.

ВЛОМИВСЯ ДО ВЛАСНОГО СКЛЕПУ?

До опечатаного коморником склепу Маврикія Менша у Львові в Ринку 17, де був товар вартости 8,000 зл., хтось вломився й виніс увесь товар у невідоме місце. На місце зірваних колодок вломники повісили нові. Менш, який що два тижні має право стверджувати стан товарів у склепі, заалярмував поліцію, що склеп сплюндрували злодії. Але згадані колодки видалися поліції підозрілими. Вона арештувала М. Менша під замітом вломy до власного склепу.

ПРИПАДКОВЕ ВВИВСТВО.

На театральній пробі в Ню Йорку відомий оперовий співак Лоренс Тибет задраснув, не хотячи, штилетом хориста Иосифа Стерцінія, внаслідок чого той останній помер кілька годин пізніше в шпиталі.

ІНТЕҐРАЛІЗМ ПОЗА ЗАКОНОМ.

Федеральний конґрес у Ріо де Жанейро ухвалив 95 голосами проти 57 розвязати орґанізацію бразилійських інтеґралістів. Інтеґралізм, як відомо, є націоналістичним бразилійським рухом. Ухвалою конґресу тратить він він можливість законного існування.

СТРАШНА КАТАСТРОФА.

Як відомо, в штаті Мінас Жерайс, недалеко міста Оуро Прето (Бразилія), є велика копальня золота. З Белло Орізонте доносять, що наслідком зливних дощів вода залила частину копальні золота. Великі маси води й намулу вдерлися до копальні так несподівано, що працюючі в ній робітники не мали часу втекти з життям. 18 з них згинули.

В СВІТ ЗА ОЧІ.

Часописи доносять, що недавно приїхав до порту Сантос польський корабель „Пуласкі" з великим транспортом еміґрантів з Польщі, разом 823 люда; з них, 524 осіб їдуть до Параґваю, а 299 до бразилійського штату Ріо Ґранде до Сул.

Не є виключеним, що між еміґрантами до Параґваю є також українці. Цікаво знати, хто намовляв людей до виїзду до Параґваю, де, як зачуваємо, хліборобам живеться тепер тяжко.

КАРА РІЗОК ЗА ЗЛОДІЙСТВО.

У Бідґощі відбулося віче селян, скликане Т-вом „Кулєк Рольнічих". Було 400 осіб. При внесеннях промовці домагалися в звязку з численними вломами та крадіжами на селі, щоб увести кару биття різками за злодійство, бо всі дотеперішні засоби не дали додатніх вислідів.

ПИВ І ІВ, АЛЕ НЕ ПЛАТИВ.

У Львові суд засудив Фелікса Навроцького, який виступає звичайно як денникар, хоч ним не є, за те, що прибув у товаристві до „Касіно де Парі", замовив вино за 72 зл. і 70 гр., а опісля не хотів за нього заплатити грішми, тільки векслями — на основі 265 уст. к. к. заочно — бо обвинувачений на розправу не явився — на три місяці вязниці.

УБИВ БРАТА В ОБОРОНІ МАТЕРИ.

В Якубовицях коло Люблина в родині Подставків між матірю й її сином, 25-літнім Станиславом, зчинилася суперечка, підчас якої Станислав кинувся на матір і зачав її бити. Молодший син Подставської, Олександер, в обороні матери кинувся на брата й ударом сокири в голову вбив його на місці. Ол. Подставка арештували.

КОМУНІСТИ ПЕРЕД СУДОМ.

Перед створеним недавно Трибуналом Національної Безпеки в Ріо де Жанейро відповідатимуть арештовані в звязку з листопадовим бунтом 1935 р. комуністичні провідники Бразилії. До судової розправи покликано біля 1,000 свідків. Вона певно кине багато світла на підпольну діяльність московських аґентів на бразилійському терені.

ДАРУНОК ФІЗИКИ МЕДИЦИНІ.

У найновішім лічництві має широке пристосування лікування радіоактивними первнями. Одначе, як знаємо, ці тіла (прим. рад, уран) є незвичайно дорогі і тому лікування ними є теж дороге. Так напр. 10 насвітлень радом коштує пересічно 40 дол., а 1 грам цього цінного первня коло 100,000 долярів.

Тому фізики дуже інтенсивно працюють над створенням радіоактивних тіл із звичайних мінералів.

Теоретично коло 2/3 всіх знаних первнів можна зробити часово радіоактивними, бомбардуючи їх невтронами. Невтрони мусять ударити в ядро бомбардованих первнів, а, затримавшись, там витворити радіоактивність.

Займається цим головно італієць проф. Фермі. Він переводить це в той спосіб, що поміщує свою апаратуру у воді, або у парафіні, що мають багато атомів водня; при бомбардуванні даного первня багато невтронів не влучає і впадає до парафіни або до води. Тому, що невтрони не мають жадного електричного набою, вони не лишаються у воді чи парафіні, але, відбившись від ядра водня, вертаються ослаблені до цілі, де й лишаються.

Радіоактивність, добута тим способом, не ріжниться від радової радіоактивности, хіба лиш обмеженим часом ділання. Якщо цю методу можна буде перевести в практику, то медицина дістане дуже цінний дар, важний особливо до лікування злосливих новотворів.

РИСЬ НАПАВ НА СТАДО ОВЕЦЬ.

Незвичайний випадок трапився на терені державних лісів на пограниччю недалеко села Віречейка, десненського повіту. На стадо овець напав рись. Він розірвав сім овець. Пастух, що пас стадо, зпочатку взяв рися за пса, а заки похопився, хижак щез.

НІМЕЦЬКА ПРИКОРДОННА СТОРОЖА ПОСТРІЛИЛА ПАЧКАРА.

Прикордонна німецька сторожа постріліла тяжко в плечі пачкара Ст. Владоня, мешканця села Луки-Радли. Стріл упав у хвилині, коли Владонь переступав кордон, вертаючися з Німеччини до Польщі.

ВКРАЛИ ТРИ ЛІТАКИ.

У Мільо, в полудневій Франції, 6 якихось невідомих людей прибули в 9-тій годині рано на летунський майдан і заявили, що мають провірити літаки місцевого аероклюбу. Дозорець впустив їх. Удаючи пробний перелет, згадані панове заняли місця в трьох літаках і відлетіли.

ДАЛЬШІ ЗІЗНАННЯ НА ПРОЦЕСІ В МОСКВІ

МОСКВА. — Дальші зізнання підсудних на процесі в Москві приносять нові обвинувачення їх самих. Карло Радек, бувший большевицький публіцист, і Іван Князев, бувший високий залізнодорожний урядник, зізнавали, що вони підготовляли ґрунт до війни Советів з Німеччиною і Японією. Троцький за границею працював дипльоматичним шляхом, а вони в нутрі працювали шляхом саботажу, ослаблюючи Совети з середини. Князев заявив, що в часі його завідування уральською залізницею повстало 3,500 навмисно викликаних застроф. Війна між Советами і двома названими державами мала вибухнути цього року.

ПРИПУСКАЮТЬ, ЩО ПІДСУДНИХ ГІПНОТИЗУЮТЬ.

ЛОНДОН. — Майже вся лондонська преса не вірить, щоб те, що діється на московському суді, було правильне і правдиве. Кореспондент „Дейлі Мейл", який три дні приглядався процесові і прислухувався зізнанням підсудних, каже, що підсудні є загіпнотизовані. Робиться це так: арештованих забирають до темної кімнати і перед ними ставлять в освітленню гіпнотизера. На салі є розсаджених кілька помічників гіпнотизера, що вперто і монотонно повторяють ті слова, яких треба, щоб підсудні сказали на суді. Гіпнотизер тимчасом ділає на них так, що ці слова врізуються їм у память. Коли приведуть їх перед суд, вони повторяють ті слова автоматично.

ЦИНІЗМ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ФІЛЬОСОФІВ.

МОСКВА. — В одному з останніх чисел „Правди" є стаття, в якій нападається на незадоволені советські елементи, що то нарікають на нерівність у советськім соціялістичнім життю, й негодують з цього, що одні люди в Советах мають усе: вигідне життя, почести, медалі, гроші, а інші не мають нічого. „Правда" називає тих незадоволених „провокаторами й аґентами продажної банди троцькістів" та повчає. що не треба розуміти соціялістичної справедливости і рівности по „дрібно-буржуазному". В соціялістичнім устрою мусять бути такі, що мають більше, і такі, що мають менше, бо одні є і здібніші і працюють більше, а інші і нездібні і ліниві. Колиб усі діставали те саме, пише по 19 роках большевицького соціялістичного господарювання „Правда", то це булоб несправедливо для роботящих і талановитих людей, які видають з себе більше праці ніж решта.

АНҐЛІЙСЬКІ ЗБРОЄННЯ ПОСТУПАЮТЬ СКОРО.

ЛОНДОН. — Сер Томас Інскіп, міністер мілітарних зброєнь Анґлії, заявив у парляменті, що будова воєнних літаків поступає скоро. З весною цього року Анґлія матиме 1,500 нових, модерних фронтових літаків. У той спосіб Анґлія відразу стане силою, що поважно заважить на міжнародній політиці. Сер Томас заявив також, що ціллю Анґлії не є війна, тільки безпека. Він зробив натяк на Німеччину, що як довго там зброяться, Анґлія мусить також зброїтися.

ПОЛІТИЧНІ ТРЯСЕННЯ В БЕЛЬҐІЇ.

БРІСЕЛЬ. — Під напором публичної опінії заступник премієра міністрів, як теж міністер здоровля в бельґійськім кабінеті, Еміль Вандервельде, уступив. Вандервельде є відомий на цілий світ соціялістичний діяч зпід стягу II Інтернаціоналу. Причиною його уступлення було це, що він завзято тягнув за еспанських лівих і навіть пробував стримати протест бельґійського уряду, коли червоні загони в Еспанії замордували високого бельґійського консулярного урядника. Публичну опінію в Бельґії розбурхав і насторожив проти соціялістичної діяльности молодий фашистівський лідер Деґрель. Його впливи в Бельґії чимраз більше зростають.

ПОБОЖНІ БАЖАННЯ БАНКРОТІВ.

ВАРШАВА. — Частина польської преси обговорює пляни, як би сполучити Вислу з Чорним морем. Сполучення можна би виконати зі Шлеська через Вислу-Сян, далі каналом до Прута. А може бути також другий плян: канал повести з Сяну до Дністра, а не до Прута. Кошти будови такого каналу виносилиб коло одного біліона злотих. Такий канал підніс би дуже польську торгівлю, а також румунську. Тому польські часописи думають, що на нього повинна би зложити половину коштів Румунія. Та біда в тому, що і Польща і Румунія фінансово стоять дуже слабенько і на це грошей не мають.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ТЕ, ЩО В МОСКВІ, Й КРУТИ

Очі всього світу звернені сьогодні в сторону Москви. І можна сказати, що дійсно цілий культурний світ вдумується в ту загадку, яку розвязують на тім суді, що його зарядив Сталін. Та нема таких, що малиб відвагу заявити, що вони можуть людським розумом зрозуміти оте московсько-большевицьке видовище, якому подібного не знає історія ні одного народу. Видовище це пересякле облудою і нікчемністю, якимсь гидким самобичуванням осібняків, що повинні були бути відданими до дому божевільних (якщоб кермуватися супроти них якимсь надлюдським милосердям), а не стояти при кермі держави і рішати про долю півтори сотки міліона людей. Один з цеї шайки, себто Сталін, що ще залишився при владі, висилає тепер другу „серію" своїх співробітників на смерть. Перша „серія" в роді Зіновієвих і Каменевих вже давно розстріляна. Тепер прийшла черга на Радека, Сокольнікова, Пятакова чи інших. А інші „серії" вже готуються, а буде між ними і така велика большевицька шишка як Риков. Троцький же голосить, що в Москві виготовлено плян замаху і на його життя.

З людського боку можна мати найбільшу огиду до цього московського варварства, себто в першу чергу до способу розправи Сталіна з т. зв. „опозицією". Але з другого боку важне те, що саме ця поведінка Сталіна може хоч трохи відсвіжити прислужників червоних катів, що то взялися тепер розтрублювати по світі „благодаті" нової совєтської конституції та зворот Совєтів до демократизму. Може хоч таким способом удасться припинити ту нову агітацію, яку повели Совєти у свою користь, прикриваючись „народніми фронтами" і боротьбою з фашизмом, ніби то в обороні — демократії.

Для нас, українців, не є чимсь особливо надзвичайним усе те, що діється в Москві. Є це те, що ми заповідали і чого надіялися. Цеж мусів прийти час, коли зачнуть кати себе взаїмно вимордовувати. І ось він прийшов. Під розстріл ідуть тепер ті всі, через яких вигинули міліони невинних людей. І коли ми глядимо тепер на те, що відграється перед московським судом, і коли читаємо про московські смертні присуди, то перед нашими очима не стоять Зіновієви, Каменеви, чи ті, що тепер будуть розстріляні. А стоять ті міліони українських селян, що їх большевицька влада вимордувала при помочі голоду. Стоять ті всі українські громадянські діячі, письменники і вчені, що їх повимордовувано чи запроторено до тюрем. Стоять ті геройські постаті, що боронили рідної землі й рідної справи й у тій боротьбі з большевиками наложили своїми головами. Стоять перед нами і ті сотки нашої молоді, яка так по геройськи боролася з червоною московською язвою під Крутами, а якої память саме сьогодні святкуємо. І нам здається, що те все, що діється тепер у Москві, це тільки заповідь, що зближається здійснення того, за що полягли наші славні герої зпід Крут.

КРУТИ

Девятнадцять літ уже минає від славної боротьби під Крутами. Це було в січні 1918 року. Українська влада проголосила була тоді злуку всіх українських земель в одну соборну, самостійну Українську Державу. Здавалося, що відтепер розпічнеться в Україні нове життя. Але вороги не спали. З дикої московської півночі попливли на наші землі червоні орди москвичів, які наперед розслаблювали відпорність українського народу ріжного роду демагогічними, облесливими гаслами, а потім мечем і розбоєм старалися наложити йому знов на шию ярмо.

Червоні орди підсувалися під столицю Київ. Українська влада видала відозву до українського населення, щоб воно творило добровольчі полки і йшло спиняти орди наїзників. Українські студенти вищих київських шкіл відгукнулися на цю відозву і почали творити „Студентський Курінь". У їх чистих, невинних, молодечих серцях відразу зродилося рішення йти і своїми грудьми заслонювати дорогу батьківщину. Сформувавшись у свій окремий курінь, ці студенти, серед яких були й такі, що й добре стріляти не вміли, подалися на київський двірець, щоб виїхати на поле бою. Їх усіх було біля триста. А хмари ворогів, що сунули на Україну, начислялися на десятки тисяч.

Та наші молоді вірлята не думали про те, скільки є ворогів. Вони знали, що без огляду на їх мале число, вони мусять іти й обороняти рідний край. Хочби навіть ворогів були міліони, то всетаки хтось мусів іти обороняти рідний край; вже хочби з принципу, щоб ворог не сміявся, що підбив наші землі без належного опору.

Дня 28. січня київський двірець був заповнений юнацькими постатями наших студентів-героїв. Їх обличчя сяли якоюсь спокійною, зрівноваженою, торжественною радістю. Вони знали, що їдуть на смерть, а проте в них не було страху. Почуття, що вони жертвують себе чистими, незбуканими, на жертвинику народу, справляло їм якусь містичну насолоду, що відчували цілу велич і силу, що „солодко і почесно є вмирати за батьківщину", як це говорили старинні римляни.

Матері і сестри вийшли на двірець прощати юнаків. У їх очах були сльози; деякі з них благали своїх синів і братів вертатись. Та ніхто не хотів опускати свого куріня; ні один не хотів резиґнувати з цеї історичної місії, яка принесла їм, щоправда, тілесну смерть, але рівночасно вічне духове життя у вдячній памяті свого народу.

Матері і сестри скоро перестали їх умоляти. Вони тулили своїх синів і братів до грудей і були горді з них. Вони навіть пробували усміхатися, хоч крізь сміх всетаки спливали їх сльози. Вони немов відчували, що тих своїх найдорожчих вони обнімають востаннє, що кілька днів їх гарні юнацькі тіла валятимуться десь на полях, закостенілі від морозу, а їх серця, що мали в собі стільки любови до рідного народу, стільки ідеалізму й віри у правду, завмруть, пробиті московською кулею, або багнетом. „І можна би було їх ще урятувати", думали собі сестри і матері. „Вони ще жили; силою їх забрати звідсіль і заховати в безпечне місце". Та це були лиш гадки. Їх материнські серця теж відчували, що це не молодеча очайдушність, не пустота, чи бута везе тих юнаків на цей небезпечний шлях, тільки якась вища, містична, напів-релігійна сила; сила, якою промінює в хвилинах небезпеки кожна окрема, індивідуальна, відрубна нація.

Нарешті прийшов час для наших юнаків розстатися. Розцілувавшися ще раз зі своїми рідними, вони весело повскакували до вагонів і крізь вікна вимахували руками. Зі здвоєною силою бухнули з очей сестер і матерей сльози. А наші юнаки далі сміялися. Їм жаль було своїх рідних: Чого вони сумують? Таж вони ідуть на якусь прекрасну невідому пригоду... „Гарно й солодко вмирати за батьківщину".

Другого дня поїзд, що віз „Студентський Курінь", зупинився на малій стації Крути. Це був морозний, зимовий день. Ясний сніг засліплював очі. Юнаки вискакували з возів, стискаючи кріпко кріси в руках. Недалеко від Крутів осадовилася кількатисячна орда московських дикунів.

Того дня наших триста орлів розпочали бій з тою кількатисячною товпою. Один з нечисленних учасників цього бою, що вийшов з нього цілим, малює його так: „Передо мною видно було три чорні, густі лави матросів, що йшли в наступ... Затріскотіли скорострілі, рушниці... Видно було, як падали на снігу чорні постаті матросів, але посувалися вони все ближче, й ближче... Зближався рішальний момент! Густі лави сірих і чорних постатей ішли в увесь ріст. Падали чорні постаті, за ними йшли нові, падали і знову йшли, одні за другими, і чорні і сірі лави. А наші кріпко тримались. А коли вже не стало нашим набоїв, коли з надмірного вживання псувалися скорострілі, тоді наші кидаються в наступ. Все перемішалося. Стріляли один одного. Обливалися кровю багнети... Але вдесятеро більше число ворогів нас перемогли"...

Пішли на певну смерть, щоб оборонити коли вже не саму вітчину, то бодай її честь. Щоб не вихвалялися вороги, що столицю без боротьби взяли. З того боку треба нам дивитися на цю битву під Крутами. Вона не врятувала батьківщини від наїзників, не спинила наступу чужих орд на наші землі. Але вона створила чудову національну легенду, яка житиме в нас довгі віки й гадками нашими в кожну роковину Крутових боїв огріватиме закостенілі тіла українських юнаків, що полягли в обороні чести свого народу. Кров їх не пролилася на марно. Вона всякла в рідну землю і з неї виростають месники, що пімстять їх передчасну смерть і всі кривди українського народу.

ПІДКАРПАТСЬКА РУСЬ -- УКРАЇНСЬКА!..

(Розмова спеціяльного кореспондента „Діла" з чеським мін. Нечасом).

У „Сполеченськім Клюбі" в Празі мав я нагоду стрінутись і говорити з п. Ярославом Нечасом, міністром суспільної опіки Чехословацької Републики. Мін. Нечас з усіх членів уряду є мабуть найкраще поінформований про українські справи, зокрема про дійсне положення і взаємне відношення сил на Підкарпатській Руси. Розмова з ним належить до приємностей. Вдаряє в ньому обєктивність поглядів і твердий підхід до справ.

Говорили ми очевидно в першу чергу про Закарпаття. Довго вичерпно. Міністер Нечас знає цю чарівну, а проте таку трагічну закутину нашої землі, знає не тільки з урядових реляцій тамошньої чеської адміністрації. Він, передяренений по селянськи, сходив ціли наше Закарпаття, придивлявся до людей і відносин та зрозумів багато дечого, що до ниві ще не можуть зрозуміти його кабінетні товариші.

Закарпаття є українське.

Скоро з чеської мови переходимо на українську, якою міністер Нечас говорить майже бездоганно.

— Отже ви, пане міністре, ствердили особисто український національний зріст і характер Підкарпатської Руси?

— Безумовно. Це зрештою не тільки я ствердив, але це ствердила давно також наша наука.

— А чому, якщо дозволите запитатись, празький уряд усе ще підходить до Закарпаття як до країни з неокресленим національним обличчям?

Міністер усміхнувся.

— Порушуєте надто делікатну справу досить аподиктично. Думаю, що уряд так до цієї справи не підходить.

— А як?

Бере під увагу фактичну гру сил і політичних настроїв у краю. Не забуваймо, що це політика, а не етноґрафія. А зрештою ніхто з наших політиків не вважає хіба закарпатських русинів москалями.

— Але...

Перебив мені:

— Я вас розумію. На погляд вашої громадської думки в Галичині (дозвольте, що скажу просто), наш уряд повинен навчити закарпатських русинів бути українцями. Так?

— Скажім отверто, що так, пане міністре. Думаємо, що вона таксамо, як те, що чехословацький уряд є обовязаний вчити національно відсталих чехів чи словаків, що вони чехи та словаки. Чеська наука ствердила українську, чи там „малоруську" приналежність населення Підкарпатської Руси, отже тепер льогічно черга за державою. Ми в Галичині все надіялися і надіємося, що саме в умовинах чехословацької, справжньої демократії, відродиться українське Закарпаття.

Мій співрозмовець притакнув.

— Так. Але ви згадали лише про демократію. Може вам це видаватися дивним, але інґеренція уряду в ці справи є саме обмежена засадами демократії, на які спирається наша конституція не лише в теорії, але й у практиці! Як довго якийсь політичний рух не суперечить з чехословацькою державною рацією, не є зрадою держави, так довго не хочемо і не можемо його обмежувати чи ліквідувати. Так саме є з москвофільством на Закарпатті. Таке становище займаємо супроти всіх народностей нашої републики. Візьміть хочаб наприклад шкільництво за Закарпатті. Маєте там школи: українські („тунайші"), руські (російські), мадярські, чеські, німецькі, словацькі, румунські, жидівські (гебрайські й жаргонові), а навіть дві циганські! Всі ті школи не повстали через забаганку уряду, але є використанням конституційних прав населення, його волі та потреб.

Проти інтересів держави...

— Алеж москвофільська робота на Закарпатті — завважую — має зовсім інший характер: не є волею мас, але виявом москвофільської аґітації згори, яку ще й до цього підтримує адміністрація.

— Не можу заявитись у тій справі — усміхнувся міністер, — але не вірю в тенденційний підхід адміністрації, бо посилювання такої внутрішньої боротьби є проти інтересів держави. В атмосфері боротьби невдоволення обох таборів звертається у висліді все проти держави, яка на їх погляд повинна признати слушність і дати їм підтримку саме одній стороні. Такі настрої родять з черги відосередні тенденції а цього хіба держава не може хотіти.

Тут міністер призадумався. А по хвилині почав поволі:

— Москвофільство... Це переломова недуга вашого народу, спадщина століть неволі. Навіть словаки були щасливіші, бо мали мадярів, а не словян. У колишній Австрії, якої демократичний принцип був куди вужчий від нашого і де держава мала інтерес психольоґічно наставити маси проти Росії, москвофільство довгі роки гальмувало український ренесанс...

— В австрійській Галичині протиросійський курс уряду був спізнений, пане міністре, і практично не існував. Проти інтенцій уряду пішла ще вся місцева адміністрація, якої національні інтереси не покривалися з інтересами держави. Тоді йшло про розбиття нашої національної сили і признаюся, що на погляд громадської думки у нас в краю, ті самі мотиви кермують чехословацьою адміністрацією.

Міністер різко заперечив.

— Це надто поверховний підхід. На Закарпатті справа йде глибше: це, подібно як у вас в 70-тих роках, боротьба двох ідей у народі, в якому інтриґувати міг би уряд хіба лише шляхом репресій. А це неможливо. Признаю, що зла воля частини адміністрації (якщо така булаб), може ускладнювати ситуацію, але ніколи її вирішувати.

— Отже...

— Отже остається політична боротьба і, на мій особистий погляд, вона вам лише може вийти на добре. Це загартовує, робить вірпорним, учить творчої ініціятиви. Я вірю, що підкарпатські русини знайдуть своє природне національне обличчя. І бажаю йому цього зі щирого серця.

„На автономію заскоро"...

— Який ваш погляд, пане міністре, — питаю дальше — на автономію?

— Автономія, це питання найближчих місяців.

— Який буде її вигляд?

— Ще невідомо. В цій справі йдуть ще конференції. Скажу тільки мій приватний погляд, що сойм був би завчасний.

— Чому?

— Бо став би тереном нечуваної боротьби і загострив би вже й так гострі політичні суперечности на Закарпатті.

— Думаєте, пане міністре, що москвофільсько-мадярська і жидівська коаліція легко створила би більшість?

— Нічого не думаю, — усміхнувся знову міністер. — Побачите.

— А порозуміння українців та москвофілів у справі автономії, це на ваш погляд, пане міністре, політичний трик, щоб здобути врешті терен для генеральної розправи цих двох течій?

— Не знаю. Твердку тільки, що на сойм завчасно.

Міністер Нечас є приятелем нашого народу. Шкода тільки, що цих приятелів, коли йде про Закарпаття, маємо в Чехословаччині так мало.

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

Передрук заборонюється. — Авторські права застережені.

(113)

Далі Володько відчіплює коні і веде їх до води. Посеред села тече річка. Вода чиста. Місяць відбивається і силе у вічі скалки проміння. В осоці ставицька крекотять жаби.

Коні жадобо пють. Володько їм підсвистує. Після веде їх до воза, закладає опалку і вмощується спати.

Ледь світок зчиняється крик. На сході яскраво-червона заграва. Над річкою білий, кострубатий туман. Зо всіх дворів виїжджають підводи і лаштуються на дорозі. Повз вози чвалом пролітають на конях кілька вершників. У їх руках тріпочеться червоний вилиняний прапор. Стратон навколішки на своєму возі й у голос демонстративно молиться. Він хреститься широким розмашним хрестом і вичитує „Отче наш", „Вірую", „Богородице-Діво". На нього зо всіх боків сиплються матюки, кпини, але він не зважає. Закінчує молитву словами:

„Господи, Боже неба і землі. Ти великий і могутній. Твоєю волею жиє все на землі. Не допусти, щоб нечиста сила насміялася над твоєю величчю".

— Ей, старік! — гукає якийсь большевик і додає мерзену в своїй винахідности лайку.

Обоз рушає. Володько шукає торби з хлібом, щоби поснідати. Але знаходить в ній тільки маленьку скибочку хліба. „Жжер, сукин син", — думає Володько, а в голос звертається до будьоновця, що їде поруч...

— Таваріщ? Ей, таваріщ? Ти сожрал весь хлеб. Ето не по товаріщескі..

— Врьош! Я твоєво хлеба не брал, — відгризається будьоновець.

— Но, но. Не валяй дурака. Сожрал і канец, — спокійно додає Володько.

Обоз виповзає з села і розтягається рівниною. Сонце піднімається, підбирає росу і починає припікати. На право й на ліво поля. Озимина в колосках. Ярина ще на пні. В долині видно Божу Гору. Битий шлях тягнеться долиною Ікви.

Це місце, де шаліла велика війна. Села починають означуватись. Городи зазеленіли городиною. На полях засипаніть окопи. Коло полудня обоз досягає Божої Гори. Звідтіль чути глухе тріскотіння кулеметів. Кіннота, що їхала спереду, звернула наліво і „пішла в атаку". В обозі повстала мішанина і рух. Всі кваплються швидше минути гору. Хтось дістав рану. Комусь вбито коня. Широким рівним полем у напрямку гори летять вершники, що здалека видаються зграєю гончих псів. Згори вирвалось кілька гарматних стрілів.

— На шрапнель беруть! — гукає хтось.

Серед метушні Стратон десь дістав сокиру і вибив з власного колеса кілька шпиць.

— Сторонісь! — чути різкий крик ззаду. Обоз зїжджає на праву сторону дороги. Швидким чвалом пролетіло кілька гармат. Коні в милі. Люди сердиті. Колеса гармат грюкотять по нерівному бруку. Крик, стріли.

Обоз починає їхати чвалом. Ось тільки минути гору, перескіти річку, а там знов безпечно. Міст на річці нашвидко збудований і слабий. Але тримає. Навіть гармати витримав.

За годину обоз втихомирюється. З сусіднього села чути вибухи гармат. Це „стали на дінію" ті, що недавно приїхали. Вони завзято обстрілюють Божу Гору.

Пополудні обоз вїхав до більшого села, в якому повно кінноти і підвод. Коні потомлені, спраглі. Люди чорні від спеки і вітру. Володько хоче їсти, але про якесь задоволення цього хотіння нема чого й думати. Перш за все необхідно напоїти й покормити коні.

Дуже дивно бачити, що Стратонів віз став зовсім нездатним їхати далі. Шпиці одного колеса вибиті. Дфаниці драбин стратилися, солома зникла і скриньки з набоями лежать на голій дошці.

— Не можу далі їхати й кінець! — рішуче заявляє Стратон якомусь старшому. — Ну, посудіть самі...

Старший видався „плохий". Оглянув розбитий віз і заявив: — Чорт с табой! Катісь себе дамой! А патрони розложіть на другіє вози.

Стратон заметушився, мов опарений. Схопив скриньку і переклав Титьові. Другу Макареві. Третю хотів дати на Володьків віз, але якраз десь взявся будьоновець, який рішуче спротивився.

— Пашол вон! Хатіш, чтоб тебя с'єхал? Валісь ти з свайімі патронамі к чортовой матері. У нас нет места!...

Стратон не має часу змагатися. Дві скриньки патронів скидає на землю і біжить до старшого.

— Так я вже їду!... Таваріщ старший. Я вже їду...

— Атвалівай! — кричить той. Стратон швидко обертає коні, поспіхом частує їх пужалном і віджджає.

— Хитрун, — байдуже заявляє Клим. Тить лютий і тільки спльовує чорною густою слиною. Володько посміхається.

(Дальше буде).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮАРК, Н. ДЖ.

Українська Центральна Рада в Нюарку в 1936 р.

Завданням Української Центральної Ради в Нюарку, до якої належать 22 організації із національною закраскою, є: 1) Обеднувати організації по національному настроєні, без ріжниці на їхню церковну приналежність. 2) Влаштовувати культурно - народні пописи і свята, якіб розбуджували розуміння та культ своєї рідної державности на етнографічних землях України та 3) Несення помочі Рідному Краєві матеріяльними надбаннями підчас ріжних імпрез громадянського характеру. Свої завдання У. Ц. Рада сумлінно виконувала впродовж 1936 р. Між організаціями слідна гармонія та пошана „брата до брата". Потішаючим явищем є між іншим і те, що молодечі організації, як два хори, де є тут роджені члени, кооперують — мовляв — із старими.

Щодо імпрез громадянського характеру, то треба підкреслити, що впродовж минулого року заходами У. Ц. Ради влаштовано: 22. січня Свято Злуки Земель, 15. березня концерт Т. Шевченка 17. травня, концерт І. Франка та 1. листопаду Свято Державности.

Крім згаданих, приписаних статутом свят і концертів У. Ц. Рада відбула кілька зборів в справі повенян в Америці та одні товариські сходини-вечерниці.

Збори делеґатів У. Ц. Ради відбувалися кожного місяця. Замітне те, що кожних зборів всі делегати були присутні, та що всі місячні збори відбувалися у зрівноваженому тоні, що давало успішність праці.

З признанням треба згадати, що два хори, а іменно: хор презвитерської укр. церкви під проводом п. Ю. Кириченка та хор укр. православної церкви під проводом п. Й. Букати, на поклик У. Ц. Ради завсіди дуже солідно виконували доручену їм програму. Тут треба спеціяльно підкреслити працелюбніст і пильність молоді, яка неодин вечір присвятила на проби, щоб концерти мали будуючий вплив і були виконані якнайкраще.

Фінанси У. Ц. Ради на основі звіту контрольної комісії, п. І. Ухман, пані Анни Воробець, В. Ткача та касієра п. Я. Шишковського представляються ось так: з переносу з 1935 $92.59, зі свята Злуки Земель $60.17, зі збірки на повенян $307.90, з концерту І. Франка $30.61, з Листопадового Свята $185.54, з вечері делеґатів $18. Разом $777.39.

Розхід: на народні цілі вислано через Обеднання разом $510.97, а оплати за галі на імпрези, оголошення та адміністраційні видатки $248.87. Остається в касі як перенос на 1937 рік $17.55.

Пишучи цей звіт, мушу замітити, що впродовж року я подавав як член пресової комісії про кожну імпрезу звіт, подаючи імена жертводавців. У звіті про повенян, я пропустив одного жертводавця, п. Василя Фейла, який жертвував на повенян $5. Контрольна комісія провірила, що цих $5 є в сумі на повенян $307.90 — згаданий вище.

Дня 11-го січня 1937 відбулися річні загальні збори, на яких вибрано таку екзекутиву: предс. Петро Ковальчук, заст. предс. Л. Крук, рекордовий секр. Гарасим Ковадло, фін. секр. П. Гут, касієр Я. Шишковський; пресова комісія о. д-р В. Клодницький та адв. В. Кузьма; контрольна комісія п. І. Ухман, пані А. Воробець та п. В. Ткач.

На згаданих річних зборах рішено перeглянути і доповнити статут, щоби набудуче можна успішніше працювати на народній ниві. — Також обговорено свято Злуки Земель на 31. січня 1937 р. На це свято запрошено п. генерала В. Сікевича з рефератом.

Хочеться вірити, що У. Ц. Рада, доповнивши свій статут розвине ширше поле своєї діяльности і спільними обєдинеными силами зачне призадумуватись основніше над подіями в Рідному Краю.

Тепер живемо на передодні світової заверухи, яка змусить наш нарід записати сторінку своєї історії і У. Ц. Рада в Нюарку, як організована частинка української нації, має виконати громадську працю відповідно до своїх сил та обставин.

За пресову комісію;
о. д-р В. Клодницький.

—о—

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН.

Річний зїзд Українсько - Американської стейтової Організації стейту Конетикот.

Дня 25. грудня 1936 р. відбувся в Ню Гейвен, Конн., в церковній галі під ч. 127 вул. Парк, 7-мий зїзд У. А. С. П. Організації. Зїзд відкрив голова Д. Чернявський і завізвав приявних, щоби повстанням з місць вшанували память полеглих за волю України. Секретар В. Калина прочитав програму зїзду, а потім прочитав протокол з попереднього річного зїзду. Протокл принято так, як був читаний. По цім наступили вписи в члени і вплата вкладок, які принесли $56. Головою для переведення зїзду вибрано гром. П. Драпяка з Гардфорд. Він покликав на секретарів М. Савяка з Брістоль, Івана Плуговського та панну Софію Плуговську з Ню Гейвен, до англійської мови.

Голова зїзду представив на початку пана О. Грибівського, відпоручника Проводу О. У. Н., який при нагоді загостив до нас. Його повитали повстанням з місць. Дальше йшли звіти урядників.

Голова Чернявський заявив, що він старався так, як міг, щоб нашу організацію піднести до висоти її завдання. Уряд старався порушити всі національні організації в стейті Конетикот до спільної кооперації, ігноруючи та відкидаючи рівночасно большевицькі залицяння й запросини до так званого „спільного фронту". Одиноким доходом крім членських вкладок було підприємство, що його влаштувала організація 4. липня 1936, „Український День". На закінчення свого звіту Д. Чернявський подякував усім тим організаціям, які з нами співпрацювали для українського народу і його відродження, та цим закінчив своє звідомлення.

Звіт рек. секретаря В. Калини виказав, що він працював для добра організації навіть понад свої сили. Найбільше труду він доложив до влаштування „Українського Дня". Впродовж року відбулося 8 засідань екзекутиви і 3 надзвичайні загальні збори, в яких брали участь делегати братств і товариств стейту Конетикот.

Касовий звіт подав фін. секретар О. Мерещак. Загальний прихід за 1936 рік виносив $1,488.17. З попереднього року перенесено $295.57. Разом $1,783.74. З тої суми вислано на визвольну боротьбу $307.57, за прапор заплачено $125, на потерпілих від повени в Гартфорд $75, видатки на „Український День" і інші адміністраційні видатки $788.09, що робить загальний розхід у 1936 р. $1,295.59. В касі остається $488.15, як залізний фонд визвольної боротьби. Скарбник потвердив звіт фін. секретаря й сказав, що дійсно ця сума знаходиться в касі. Також провірочна комісія потвердила, що звіт фін. секретаря вповні відповідає дійсному станові фінансових справ організації. Організатор Драпяк заявив, що за той рік він не придбав нічого для організації, хоч про це старався.

По звітах наступила дискусія, після чого на внесок провірочної комісії уділено уступаючій старшині абсолюторію повстанням з місць.

На наступний рік вибрано такий уряд: Дмитро Чернявський, голова; В. Вавро, заступник голови; В. Калина, рек. секретар; Софія Плуговська, заст. фін. секр.; О. Мерещак, фін. секретар; Олекса Плуговський заступник фін. секр.; Л. Бих, скарбник; Т. Захарієвич, заступник скарбника. Провірочна комісія: В. Вавро, М. Савяк, К. Марущак. Організатори: М. Тимчишин, Й. Тирчик, К. Стасюк і К. Яросевич. Тут наступила перерва на обід, який приготовили членки Червоного Хреста ОДВУ, від. 19.

По обіді голова Чернявський попросив делегатів, щоби продовжали наради. Далі він попросив п. Омеляна Грибівського до реферату. Добродія Грибівського приявні приняли гучними оплесками і повстанням з місць. Він передав привіт зїздові від Проводу Українських Націоналістів з рідного краю. Потім у своєму рефераті він перейшов до цього політичного процесу, в якому судили 12 українських революціонерів за вбивство міністра Перацького. Він говорив теж про ті терпіння, які приходилося засудженим у польській тюрмі переходити. Його реферат приняли гучними оплесками. Задля браку місця, годі цілий його зміст описати.

По цім забрав голос В. Калина і попросив приявних, щоб дали наглядний доказ, що солідаризуються з О. У. Н. і щоб зложили від себе, кожний, що може, на боєвий фонд. Зложили по $1: В. Калина, О. Каламін, П. Мельник, Т. Захарієвич, А. Зиновяк, М. Тимчишин, О. Мерещак, П. Драпяк, К. Марущак, Г. Патинок, Марія Шуран (ж. Василя), Марія Вовк, В. Гоцщак, Й. Богатчук, Й. Тирчик, Катерина Яросевич, Гр. Герман, П. Салабай, В. Стефанів, І. Плуговський, С. Панасюк, Ю. Гоголь, М. Седзік, К. Стасюк, О. Гіна, В. Колісняк, М. Савяк, Е. Благітка; І. Прухницький зложив $2, а М. Чаплінський 50 ц. Разом $30.50, яку то суму вислано через Центральну Управу ОДВУ до Обєднання на боєвий фонд.

Опісля приступлено до нарад над пляном праці на наступний рік. По короткій дискусії К. Марущак ставить внесок, щоб усталити день 4. липня як свято „Український День стейту Конетікот", і рік-річно цей день святкувати. Внесок перейшов одноголосно. М. Тимчишин дав внесок, який теж перейшов одноголосно, щоб у короткму часі підготовити зїзд стейтової молоді.

З огляду на пізну пору решту справ, як радіова година і річний зїзд організації, поручено виготовити екзекутиві. Збори закрито в 7-мій годині вечором відспіванням „Не пора" і „Ще не вмерла Україна".

Микита Савяк, Іван Плуговський, Софія Плуговська, секретарі зїзду.

До крамниці приходить гість:

— Чи маєте цвяхи?

— Певно!

— То я хотів би дістати найменші з тих, які маєте на складі.

— На жаль, хвилево їх не маємо, — відповідає продавець.

Щось із метафізики.

— Чи ти віриш у мандрівку душ?

— А так. Ми мали такого касієра, що втік із усією касою.

— А щож це має спільного з мандрівкою душ?

— Таж він був душею нашої спілки!

ЗАРАЗКИ ХОРІБ у ВОЗДУСІ

(Подає д-р Джан Л. Райс, комісар здоровля міста Ню Йорку.)

Колись вірили, що більшість, коли майже не всі заразливі хороби походили з повітря. Поширене знання про спосіб переходу закаження зменшило список недуг, що походять з повітря. Це факт, що чим більше досліджуємо перехід заразків, тим менше є звязків з повітрям. Наприклад, колись малярію звали „злим повітрям", хоч це факт, що її переносять комарі, замісць повітря. Певні думки про звязки між землею, повітрям та недугами твердо вкорінились в умах медиків та народу, хоч після збільшеного знання про причини та способи переходу заражень, таких як тифова горячка і холера, повітря тратить посередництво розношування недуг. Безперечно, що заразки хоріб можуть знаходитись в повітрю, навіть у великім числі чи інакше, але крім якогось малого роду, щоб вони перебували живими досить довго та спричинювали зараження у значних віддалях, це зовсім неможливе після всяких доказів.

Однак вивіски Департаменту Здоровля з написами „закривайтесь підчас кашлю та чихання" не треба розуміти як противорічність до вище наведеного твердження. В цім випадку маємо до діла зі свіжими випадками з носа та гортанки, котрі переходять з одної людини на другу, здається впродовж кількох минут або навіть секунд. Серед таких відносин, за всяким розсудком треба вірити, що живі заразки, які витворюють хороби, можуть поширюватися з одної людини на другу.

Що більше, це не конче мусить бути кашель або чихання, бо навіть підчас бесіди такі заразки виходять з уст та кружляють у найблищій віддалі промовця. Причина натиску на кашель та чихання криється в тім, що оба ці випадки справді вказують на певне подражнення або запалення, спричинене хоробливими заразками. Однак в холодній порі року дуже розумно є хоронитись перед невільним кашланням або чиханням. Розуміється таку охорону треба теж пристосувати до кожного, щоби не передати своїх заразків іншим. Дайте добрий приклад до наслідування: закривайтесь підчас та чихання.

ФЛІС.

ВЕНЯМИН ФРЕНКЛІН

Інтелектуальний великан кольоніяльної Америки.
(Р. 17 січня 1706, п. 17 квітня 1790).

Венямин Френклин був мабуть найвизначнішим чоловіком, родженим у кольоніяльній Америці. Його часто звали „першим великим американцем". Він є одиноким американцем, який здобув собі потрійну славу на двох континентах як письменник, учений і диплюмат.

Будучи друкарським послугачем, Венямин Френклин чув, як Інкриз Матер, великий пуританський духовник, викладав у Бостоні теорію панування церкви-держави та контролі всеї діяльности людей. На старі літа він був симпатиком Вольтера, найбільшого лібералького мислителя XVIII віку. Френклин був живим продуктом матеріяльної й духової сили, котра в часі його життя перетворила людей британських плянтацій в Америці у свободолюбну та незалежну націю.

Венямин Френклин, син англійського імігранта, родивсь у Бостоні 17 січня 1706 року. Коли йому було десять років життя, по скінченню двоклітньої школи, пішов до праці, перш у свого батька в фабриці свічок, а пізніше у друкарськім заведенню свого брата. Рішившись пробувати власного щастя, він став друкарем та видавцем у Філяделфії. Це був початок найсвітлішої карієри в американській історії.

Серед видавництв Френклина, крім газети, був „Альманах Бідного Ричарда", який здобув найбільшу до того часу циркуляцію в кольоніях. Це було доказом його здібностей в области журналістики. Було це перше видання американської преси, яке популярно принято у заграничних краях і було перекладуване на кожну літературну мову.

Френклинові було трицять років, коли він почав свої досліди над електрикою, котрі поставили його в ряди найславніших учених того часу. Він представив теорію позитиви і негативи електрики точніше, як було до того часу зроблено, доказуючи, що блискавка та електрика є ідентичні, як теж зладив громозвід для охорони будинків. Він теж значно збогатив науку про явища в повітрі, звану метеорольогією, для передбачування дощу чи погоди, та вславив себе як практичний винахідник.

Френклин був уже у старім віці, коли боротьба кольоній проти Англії через „оподаткування без репрезентації" досягла критичного стану. Він перебув кілька років в Англії, стараючись здобути признання прав кольоніям, чого йому не довелось осягнути. Повернувшись до Америки на передодні революції, він негайно занявсь справами народу. Як делегат Континентального Конгресу, він був одним з пятьох людей, вибраних для зладження Декларації Незалежности. „Так, ми справді мусимо держатись разом, а то напевно повиснемо кожний оремо", натякнув він делегатам, котрі стояли біля нього підчас підписування Декларації.

Френклина, як найбільш популярного американця за границею, вибрав конґрес послом до Франції. Його радісно принимали в Парижі, а в привіті взяли участь найбільші письменники, фільософи та вчені Франції. За два роки його помешкання в Парижі стало европейською кватирою американської революції. Тут він стрічається з передовими французькими, німецькими, польськими та шведськими охотниками, котрі пізніш відїхали до Америки, віддати свої услуги Джорджові Вашинґтонові, головному полковникові революційної армії. Найважнішим ділом для революції було підписання угоди 1778 року з урядом Франції. Цей акт дав до розпорядимости кольоніям сильну фльоту, добре муштровану армію та великі запаси амуніції, що уможливило побіду американської революції.

Знеможений віком, Френклин повернувся до Америки 1785 року, тільки тому, щоб увійти до дальшої служби для новозродженої републики. Він був три каденції губернатором Пенсилвенії та членом конвенції, котра приняла конституцію Злучених Держав. Перед самою смертю, на вісімдесять четвертім році життя, він написав два документи: один про свободу преси, а другий як драматичне прохання до конґресу в справі знесення поневолювання муринів, що вважав злочином супроти цивілізації.

Коли рознеслась вістка про його смерть, жаліли за ним народи двох континентів. Члени американського конгресу цілий місяць носили жалібні відзнаки. Народня Рада в Парижі назвала вулицю його іменем, вислухавши промов про нього як чоловіка, котрий „вирвав блискавицю з неба та верховну владу від тиранів".

ФЛІС.

— Як ви, пане професоре, чи вдоволені з мого синка?

Учитель: Гм, на годині він дуже спокійний, бо все спить. Та як дзвінок задзвонить, він дуже живий хлопчина!

Правда.

Чоловік: — Зрештою, коли маю тобі сказати правду . . .

Жінка: — Досить! Коли ти так зачинаєш, не хочу вже чути ні слова . . .

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

МЕНЧЕСТЕР, Н. Г.

На Рідну Школу.

Коляду на Рідну Школу зложили: Ю. Датків, П. Кухар, Й. Петрик, М. Костина, М. Добрянський, В. Петрів, А. Бернарчук по $1; Т. Гілембовський, М. Бурин, Н. Заворотній, Т. Мигаль, П. Байко, Г. Лесюк, В. Качмарський і К. Харко по 50 ц.; В. Качмарський і О. Буцяк по 40 ц. Разом з дрібними датками зложено $14, а до цеї суми Союз Українок додав зі своєї каси $5, отже разом вислано через Обєднання $19 на Рідну Школу. Колядою занялись П. Кухар і М. Костина.

Й. Петрик.

ВЕСТ ПУЛМАН, ІЛЛ.

На Рідну Школу.

А. Козак і Т. Янїга зложили по $1 на Рідну Школу та переслали ту жертву через Обєднання.

АНСОНІЯ, КОНН.

На Рідну Школу.

На Рідну Школу зложили коляду: Анна Зборівська $3, Анна Концевич і Йосифа Доморецька по $2, Ксеня Андрушко $1. Разом вислано через Обєднання $8.

Й. Доморецька.

МЕЛВИЛ Н. Ж.

З коляди на Рідну Школу і боєву акцію.

І хоч перші часи тяжкі, велике безробіття, проте наша громада не забула про свій обовязок супроти рідного краю і по можности зложила коляду на його потреби. Справді було не дуже вигідно того дня ходити по домах з колядою, бо був великий дощ, але коли людина має щиру любов до свого, то не відчуває ніякої перешкоди, хоч би як було прикро.

Правдиві українські родини приймали колядників з утіхою і по можности своїх сил давали коляду радо. Зате наші зафарбовані кацапські лиси відганяли їх мов собак. І то так робили ті, що уважають себе за „лідерів". Наперед вони давали „науку" колядникам і „сповідали" їх, а на кінець говорили, що „чортови в зуби коляди не дають". Той, хто хоче знати правдиве обличчя тих кацапських лідерів, хай піде до них за жертвою на якусь народну ціль, а довідається, хто вони такі.

Жертвували в часі коляди такі особи: по $1: В. Гарін, Г. Тимчій, С. Глосницький, П. Найда, П. Козак, І. Деревяний, В. Купер, Г. Замойський, М. Коханський, Й. Панас, О. Кузан, В. Жинюк, О. Барняк, І. Нацаний; по 50 ц.: А. Романюк, І. Панчишин, А. Антонічок, О. Бучинський, Д. Колочак, В. Весоловський, Н. Гнатюк, П. Витковський, П. Панасовський, І. Найда, С. Чопик, В. Бончук, Н. Бончук, П. Панчишин, А. Цицюра, М. Чигорський, М. Стельмах; А. Кубик 40 ц.; І. Хань 30 ц.; по 25 ц.: І. Романюк, П. Вонц, Ф. Варжабак, М. Романишин, Т. Зубрицький, Н. Гевчук, Ф. Черкас, А. Желяк, А. Мисюсяк. — Разом з коляди прийшло $25.50. Розхід $3. Висилається $22.50 через Обєднання по половині на Рідну Школу і боєву акцію. Колядували: Й. Панас, К. Панас, П. Козак, В. Горін, М. Горін, В. Панас.

ДІТРОЙТ, МІШ.

На народні цілі.

Союз Українок, від. 26, переслав через Обєднання $20, призначуючи по $5 на Рідну Школу, інвалідів, ЖіночуРемісничу Бурсу й політичних вязнів.

За уряд: П. А. Стецко, предс.; К. Хомяк, секр. рек.; П. Ю. Прибила, касієр; П. М. Будор, секр. фін.

ГЛЕСТОНБЕРІ, КОНН.

На Рідну Школу.

Місцева молодь, а саме, хор при церкві, пішла за колядою на Різдво та заколядувала на Рідну Школу $11. Гроші вислано через Обєднання.

Г. В. Стисло.

Про каву.

— Кава то дуже глупий напиток!

— Чому?

— Насамперед її палять, щоби була чорна, потім доливають молока, щоби була біла, мішають із цикорією, щоби була гірка та додають цукру, щоби її осолодити. Вкінці гріють її, щоби була горяча, а потім дмухають, щоби простигла!

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ.

(101)

Плюскіт чужих весел давався чути все ближче й ближче. Олд Таймер напружував усі свої сили, щоб якось відбитися, або заховатися бодай у тіні надбережних дерев. Та це йому не вдалось. Ріка була широка. А човен, який гнався за ними, мав кількох веслярів. Він не міг з ними змагатися. Плюскіт чути було вже за плечима.

Втім вони побачили цілком виразно сільоєтки чужого човна і кількох дикунів, що в ньому містились. Не було для них уже сумніву, що це погоня. Також не було для них сумніву, що вони пропащі. Ще кілька ударів весла і чужий човен ударив з цілої сили об їх човен. Видавши з себе глухий стогін, оба човни, немов спаралізовані, пристали.

В човні дикунів чути було голоси здивування. Серед них Олд Таймер відразу пізнав голос хитрого Боболя. В одній секунді кілька дикунів ускочили в човен утікачів і кинулися на Олд Таймера. Боротьба була коротка: в кількох хвилинах його звалили на дно човна. Зараз же кілька дикунів на приказ Боболя взялися веслувати човен з поворотом до замку.

Тепер Калі Бвана була відлучена від Олд Таймера. Вона знаходилася в човні хитрого ватажка Боболя, який, побачивши білу дівчину, відразу нагадав собі вчорашній плян. Враз з тим його серце наново загоріло пристрасним рішенням виконати те, що задумав Біла дівчина мала послужити йому до створення нової організації.